

Una visita a 'La casa dels avis'

En el marc de l'acte de lliurament del 22è Premi Amat-Piniella a Vicenç Villatoro per l'obra 'La casa dels avis', la periodista Anna Vilajosana, presidenta d'Òmnium Bages-Moianès, va mantenir una conversa amb l'escriptor terrassenc, de la qual hem extret aquests fragments.

Conversa de Vicenç Villatoro amb Anna Vilajosana. | Foto: Montse Ayala.

Prèviament al diàleg entre l'escriptor i la periodista, Villatoro va voler agrair la recepció del premi amb aquestes paraules: «El rebo amb il·lusió perquè porta el nom d'Amat-Piniella. Jo soc un lector seu, crec en la literatura que va fer i, com ell, crec en la relació entre literatura, vida i memòria». El llibre guardonat, *La casa dels avis*, és un bon exemple d'aquesta voluntat memorialística, a partir de la recerca dels orígens familiars com a font narrativa: «Aquest és un llibre que neix d'una vocació literària, un llibre novel·lístic, on intento parlar de coses universals encarnades en persones i personatges concrets. Jo volia parlar de la immigració, la identitat, i vaig trobar una història: la meua família, la qual fa de mirall de tot un temps, de tota una gent. És un llibre de narrativa, que parla del segle XX, però també parla de la família, i és un homenatge a ells, al fil familiar que ens relliga d'avis a nets. De fet, som el que som perquè els nostres avantpassats eren el que eren, i algun dia els nostres nets seran el que seran perquè nosaltres som el que som». La conversa entre Anna Vilajosana i Vicenç Villatoro va anar així:

? A *La casa dels avis* expliques la història dels avis materns: la Llúcia i l'Artur, una generació de la qual afirmes que és la més important de la història de la humanitat.

?No sé si és la més important, però és una generació que va viure un moment excepcional per la densitat d'esdeveniments, de dolor i esperança. La generació dels meus pares es queixa de les conseqüències d'esdeveniments que van passar abans que ells, sense haver viscut les esperances dels anys anteriors. Tenien sis anys per la guerra. Van viure una guerra i una postguerra desastrosa que no entenien, sense haver gaudit ni tan sols de la il·lusió dels anys de la República, d'un temps de plenitud. Cap de nosaltres no pot explicar la seva història familiar sense parlar de la guerra i dels seus efectes: la gana, la presó, l'exili... És la gran història que aterra en la història de tothom.

? Què buscaves en aquest projecte d'arqueologia familiar?

? Furgar en el passat familiar em va permetre incidir en un aspecte que m'interessa. Per què hi ha gent que es queda on ha nascut mentre altres decideixen marxar? Aquest llibre és sobre els que es queden i sobre la terra. En tinc un altre sobre els que se'n van i un tercer sobre els que marxen i tornen. Aquí parlo de la força de la terra, del lloc físic i de la gent que mor allà on va néixer. Els meus avis materns, els Lamolla, són els catalans de tota la vida, els d'aquí, i resulta que els d'aquí de tota la vida són italians fins al segle XIX. En aquest país, el que és català de tota la vida ho és perquè, en realitat, va arribar abans. I això, que no és buscat, per mi és molt rellevant. Uns catalans de tota la vida, però que venen d'Itàlia.

? Investigant sobre els teus avantpassats, has descobert alguna resposta a alguna pregunta que et feies?

? Els periodistes expliquem històries per trobar respostes, però els narradors escrivim històries per trobar preguntes.

? Quines preguntes has trobat, doncs?

? Les mateixes que tenia abans. Quan escrius una novel·la és per donar toms a les teves pròpies preguntes. I la meua pregunta era: per què un avi se'n va anar i per què un altre avi va anar-se'n a França i va tornar? Jo no sé les respostes, perquè en el fons no sé per què jo, que soc net d'un que se n'anava i d'un que es va quedar, no sé mai si me'n vull anar o em vull quedar.

? Tu vius a Terrassa, on vas néixer...

? Sí, però no sé encara on moriré.

? De moment t'has quedat...

? M'he quedat, però amb el cul inquiet. Aquesta tensió entre el que voldries fer i el que fas per mi no té resposta. La narrativa no dona respostes, dona informació.

? Segur que preparant el llibre descobreixes informacions que els teus pares ignoraven...

? És la característica del temps de què estem parlant. La gent, en general, encapsulava el dolor i no explicava res. Mon pare, quan jo vaig començar a escriure sobre el seu pare, m'anava demanant com tenia el llibre, perquè una bona part de les coses que sap del seu pare ho ha llegit al llibre. I ma mare ja no va ser a temps de llegir-lo però hauria sabut coses dels seus pares que no va saber mai. Als supervivents dels camps nazis els costa explicar-ho. I en una primera fase no ho expliquen, perquè es pensen que no els creuran.

? En aquest llibre trepitges molts llocs, molt terreny: Nàpols, Argelers... Busques en els llocs alguna informació especial? Tornar als llocs on va estar el teu avui, què et dona?

? No parlo de cap lloc sense haver-hi anat abans. I això és perquè és un llibre sobre el lloc. Els que es queden i la terra. On passen les coses mai no és irrellevant. Quan fas un llibre de vegades algú et diu: això és local. Però hi ha alguna història que no sigui local? Hi ha alguna cosa que no passi en cap lloc? Tot és local. Ho és tant la premsa local d'aquí com el *Times*, que és la premsa local de Nova York. I els llocs diuen coses. La geografia, la llum, la claror, l'entorn, les distàncies, tot això ajuda a explicar coses.

? També les fotografies de l'àlbum familiar que publiques en el llibre expliquen coses, amb unes descripcions fantàstiques... S'hi nota una ànsia per conèixer...

? Analitzo la foto i la hi poso. Una cosa no substitueix l'altra. H ha un tall molt clar: el moment en què vas al fotògraf perquè et facin un retrat i el moment en què et fa fotos mentre vius. Les fotos de cal retratista ens diuen com volien ser recordats. No com eres, sinó com volies ser. Aquesta foto és el manifest del que vols dir al món. D'altra banda, els reversos de les fotos són apassionants. I la correspondència d'aquells anys, en què saps que a part del destinatari algú altre les espia i cal anar en compte. Malauradament no tinc l'arxiu familiar dels Lamolla. Els pobres deixem pocs papers. Per això, cada paper que tens l'esprems com una taronja.

? Què t'hi han dit els familiars que han llegit el llibre?

? Al llibre surten més morts que vius. És un avantatge literari, perquè a ningú li agrada que escriguin sobre ell. Els veritables protagonistes no han pogut dir-hi res. Els qui han dit coses són els que han après. Però aquest no era el principal objectiu del llibre. L'objectiu era parlar per a gent que no els hagi conegut de res.

? Quina casa t'agradaria deixar als teus nets?

? La casa dels avis som nosaltres. Tendim a mitificar els espais. Les cases que surten al llibre, com la casa dels avis de Canet, ja no hi són. La casa la portem posada. En la memòria queden el menjar, algunes converses...

Vicenç Vilatoro. Foto: Sussi Garcia.